

Gheorghe GLADCHI,
 doctor habilitat în drept, profesor universitar,
 Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

CONCEPTUL LATURII SUBIECTIVE A INFRAȚIUNII ÎN DREPTUL PENAL

Rezumat

Studiul cuprinde analiza bazelor teoriei generale a laturii subiective a infracțiunii, concretizează definiția noțiunii laturii subiective a infracțiunii, elucidează conținutul și importanța juridică penală a semnelor acesteia. Valoarea juridică a semnelor laturii subiective (vinovăția, motivul, scopul și emoțiile) este abordată prin prisma problemei temeiului subiectiv al răspunderii penale. Vinovăția este analizată ca condiție absolut necesară a răspunderii penale și ca un principiu al dreptului penal. Este precizat conținutul conceptului vinovăției penale, sunt elucidate formele, trăsăturile, importanța juridică, precum și unele particularități privind stabilirea acesteia.

Cuvinte-cheie: componența infracțiunii; latura subiectivă a infracțiunii; semnele laturii subiective a infracțiunii; vinovăția; motivul infracțiunii; scopul infracțiunii; emoțiile; principiul vinovăției; temeiul subiectiv al răspunderii penale; temeiul obiectiv al răspunderii penale.

Summary

The study includes analysis of the ground of the general theory present in the subjective aspect of the offense, materializes the definition of notion of the offense on the subjective aspect, and elucidates the content and criminal legal importance of the signs of subjective aspect of the offense. Legal value of mens rea, motive, purpose and emotions of subjective aspect is approached through the subjective ground of criminal liability issue. Guilt is regarded as an absolutely necessary condition of criminal liability, as well as a principle of criminal law. The study also stated the content regarding the concept of criminal guilt, cleared up its forms, features, legal weight and some peculiarities concerning its establishment.

Key words: components of the offense; subjective aspect of the offense; signs of subjective aspect of the offense; mens rea; motive of the offense; purpose of the offense; emotions; guilt principle; subjective basis for criminal liability; objective basis for criminal liability.

Comportamentul uman, inclusiv cel infracțional, reprezintă o unitate psihofizică a elementelor obiective și subiective. Orice infracțiune săvârșită se caracterizează sub două aspecte: 1) aspectul obiectiv (latura externă sau fizică) și 2) aspectul subiectiv (latura internă sau psihologică). Între aceste două laturi ale infracțiunii există o legătură indisolubilă și interdependentă. Fapta conștientizată a persoanei întotdeauna este îndreptată, dirijată de procesele psihice (conștiința și voința) ale acesteia. Astfel, latura subiectivă generează, îndreaptă și dirijează latura obiectivă a infracțiunii. Totodată, latura obiectivă a infracțiunii reprezintă conținutul material al laturii subiective a infracțiunii. În orice infracțiune aceste două laturi au o importanță de sine stătătoare. De aceea, orice faptă infracțională este analizată atât prin prisma trăsăturilor laturii externe, cât și laturii interne ale acesteia. Supraaprecierea unei laturi a infracțiunii din contul alteia, are urmări negative, fiind încălcată legalitatea. Fiecare din aceste trăsături (semne), inclusiv trăsăturile

laturii subiective, trebuie examinate amănunțit, complet în cazul aplicării normei legale de către autoritatea competentă, pentru ca semnele faptei prejudiciabile săvârșite să corespundă exact semnelor componenței infracțiunii, prevăzute de norma juridică penală. În această ordine de idei, latura subiectivă cuprinde cele mai subtile semne din componența infracțiunii, fără a căror cunoaștere temeinică, sub toate aspectele, nu poate fi concepută o stabilire științifică a răspunderii penale în nici o cauză concretă și, drept urmare, nici realizarea scopului general al activității organelor judiciare, acela de apărare, împotriva infracțiunilor, a ordinii de drept.

În același timp, în practica judiciară există cazuri de condamnare pentru pricinuirea urmărilor prejudiciabile fără vinovăție, sunt destul de frecvente situațiile de calificare incorectă a faptei din cauza determinării eronate a formei vinovăției sau a evaluării injuste a motivelor și scopului infracțiunii, precum și de stabilire a pedepsei, care nu corespunde gradului de vinovăție a făptuitorului.

Rata unor astfel de erori ajunge până la 40-50 la sută din numărul total de erori judiciare. Aceste erori pot fi generate de diverse cauze cum ar fi: 1) procesul de stabilire și demonstrare a semnelor laturii subiective a infracțiunii, de regulă, este mai complicat decât determinarea circumstanțelor obiective ale săvârșirii infracțiunii; 2) descrierea legislativă a multor infracțiuni nu conține distinct semnele laturii subiective, ceea ce nu contribuie la înțelegerea univocă și unitară a laturii psihologice a tipului dat de infracțiune de către ofițerii de urmărire penală, procurori sau judecători; 3) unii reprezentanți ai organelor de drept subapreciază importanța semnelor subiective; 4) în practica judiciară frecvent sunt admise interpretării libere, care nu corespund descrierii legale a laturii subiective, vinovăției, scopurilor sau motivelor [1, p.4].

Aceste și alte cauze care generează erorile judiciare determinate de evaluarea incorectă a semnelor laturii subiective a infracțiunii, îngreuiază esențial aplicarea uniformă a legii penale și subminează atitudinea respectuoasă față de sentința judiciară. Valoarea practică deosebită și complexitatea problemelor teoretice ale laturii subiective a infracțiunii servesc drept imbold al cercetărilor științifice care cuprind diferitele aspecte ale acesteia. Prin urmare, sunt importante și necesare atât studiile științifice fundamentale în domeniul teoriei generale a laturii subiective și anumitor semne ale ei, cât și cercetarea aprofundată a aspectelor practice ale acesteia cum ar fi influența anumitor semne ale laturii subiective la calificarea infracțiunilor sau aplicarea pedepselor penale.

În știința dreptului penal, prin latura subiectivă a infracțiunii se subînțelege activitatea psihică a persoanei, legată nemijlocit de săvârșirea faptei infracționale. Latura subiectivă reprezintă prin sine esența internă a infracțiunii și constă într-o anumită atitudine psihică, alcătuită din elemente intelective, volitive și afective, care determină și însoțesc actul fizic de executare.

Prin urmare, latura subiectivă cuprinde acele elemente de natură spirituală din conținutul infracțiunii care leagă fapta materială

de autorul ei, de subiectul care a săvârșit-o. Fără această legătură, fapta respectivă, oricât ar fi de periculoasă pentru societate prin natura ei, nu poate să îmbrace haina juridică de infracțiune [2, p.25]. Orice infracțiune se înfățișează, așadar, ca având un substrat psihic interior (moral) cuprinzând toate procesele psihice care formează legătura subiectivă dintre faptă și autor; formele fundamentale ale acestei legături psihice sunt intenția și culpa [3, p.20].

Spre deosebire de latura obiectivă a infracțiunii, care se materializează într-un act exterior de execuție, latura subiectivă exprimă momentul subiectiv, poziția psihică a subiectului infracțiunii în raport cu activitatea materială desfășurată de el.

Așadar, latura subiectivă a infracțiunii este un element al componenței infracțiunii și reprezintă prin sine procesele psihice ce se desfășoară în conștiința și voința persoanei care săvârșește infracțiunea, se caracterizează printr-o formă concretă a vinovăției, motiv (mobil), scop și emoții. Unii autori nu include în conținutul laturii subiective emoțiile, considerând că acestea nu au o importanță juridică penală esențială [1, p.11; 4, p.118; 5, p.141 etc.]. Potrivit altor autori, latura subiectivă a infracțiunii este identică cu vinovăția care cuprinde motivul și scopul infracțiunii [6, p.30; 7, p.41,42,59; 8, p.9-10]. În opinia noastră, identificarea vinovăției cu latura subiectivă a infracțiunii nu corespunde definiției legislative a vinovăției. Astfel, conform art.6 Cod penal al Republicii Moldova, persoana este supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție, care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală. Deci, legea definește vinovăția ca noțiune generică a intenției și imprudenței și nu cuprinde alte elemente psihice în conceptul vinovăției. Atribuirea motivului, scopului și emoțiilor la conținutul vinovăției, fără suficiente temeuri, extinde limitele definiției legale a vinovăției și formelor acesteia (intenției și imprudenței).

Noțiunea de latură subiectivă nu este definită în legislația penală în vigoare. Legiu-

itorul elucidează conținutul acesteia folosind astfel de noțiuni cum sunt vinovăția, motivul, scopul. Fiecare din aceste noțiuni caracterizează conținutul psihic al infracțiunii prin prisma diferitelor aspecte. Vinovăția, motivul și scopul, în ansamblu, descriu procesele interne, care se desfășoară în psihicul persoanei și reflectă legătura conștiinței și voinței acesteia cu fapta prejudiciabilă săvârșită.

Semnele laturii subiective a infracțiunii (vinovăția, motivul, scopul și emoțiile) diferă după importanța juridică penală a acestora. Vinovăția, exprimată prin intenție sau imprudență, este semnul principal al laturii subiective, fiind obligatoriu pentru toate componentele infracțiunilor. Dacă lipsește vinovăția, atunci lipsește și răspunderea penală. Motivul (mobilul), scopul și emoțiile sunt semne facultative ale componenței infracțiunii și urmează a fi stabilite doar în cazul, în care legiuitorul le indică în componența concretă a infracțiunii. În restul cazurilor acestea pot influența asupra calificării faptei sau pot fi luate în considerație la individualizarea pedepsei ca circumstanță, care atenuează ori agravează răspunderea penală. Emoțiile, adică trăirile persoanei sunt, de asemenea, un semn facultativ al laturii subiective. Ca semn obligatoriu, emoțiile rar sunt indicate în normele legii, dar prezența acestora poate influența asupra calificării sau aplicării pedepsei.

Semnele laturii subiective constituie temeiul subiectiv al răspunderii penale, care este tot atât de obligatoriu ca și temeiul obiectiv – acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă. Ignorarea semnelor laturii subiective a infracțiunii poate determina incriminarea obiectivă, adică tragerea la răspundere penală pentru cauzarea de prejudicii fără vinovăție. Cauzarea daunelor nu poate fi recunoscută ca infracțiune, dacă lipsește vinovăția persoanei care a pricinuit prejudiciul dat. În Codul penal al Republicii Moldova, legiuitorul stabilește vinovăția drept o condiție absolut necesară (indispensabilă) a răspunderii penale și ca un principiu al dreptului penal (art.6 Cod penal) [9, p.122].

Legislația Republicii Moldova, doctri-

na penală și practica judiciară promovează consecvent principiul incriminării subiective. Potrivit legii penale, pentru ca o persoană să fie declarată vinovată, nu este suficient a stabili dacă această persoană a săvârșit fapta prejudiciabilă examinată de instanța de judecată. Dreptul penal nu recunoaște așa-zisa incriminare obiectivă, adică incriminarea răspunderii numai pentru fapta săvârșită de persoana respectivă. Legislația penală cere, iar instanța de judecată e obligată să traducă în viață, în mod consecvent, principiul potrivit căruia la constatarea vinovăției unei persoane să se stabilească dacă aceasta din urmă a săvârșit o faptă prejudiciabilă, prevăzută de legea penală din intenție sau imprudență, adică să se precizeze, în acțiunile ei, o anumită componentă de infracțiune. Vinovăția persoanei o constituie intenția sau imprudența acesteia, exprimată în săvârșirea infracțiunii. O astfel de definiție a noțiunii de vinovăție este unică atât pentru dreptul penal material, cât și pentru dreptul procesual penal [6, p.31].

În această ordine de idei, profesorul Alexandru Boroș afirmă că pentru ca fapta să constituie infracțiune, să atragă aplicarea unei pedepse, nu este suficient ca ea să aparțină material făptuitorului, ci trebuie să fie imputabilă acestuia. Când fapta nu este comisă cu vinovăție, ea nu este imputabilă celui care a săvârșit-o, nu i se poate reține în sarcină [10, p. 107].

Latura subiectivă a infracțiunii are o importanță juridică deosebită.

1. Fiind un element al componenței infracțiunii, latura subiectivă este parte a temeiului răspunderii penale și prin urmare, delimitează comportamentul infracțional de acel non-infracțional. Astfel, nu poate fi recunoscută ca infracțiune cauzarea fără vinovăție a anumitor urmări prejudiciabile, sau săvârșirea din imprudență a unei fapte, care conform legii poate fi sancționată doar în cazul când aceasta este comisă cu intenție, precum și săvârșirea faptei în lipsa scopului stipulat în lege ori din alte motive, decât acelea prevăzute de lege. De exemplu, lipsa scopului slăbirii bazei economice și a capacită-

ții de apărare a Republicii Moldova exclude diversiunea, iar în lipsa interesului material ori a altor interese personale, lipsește componența infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu.

2. Stabilirea exactă a semnelor laturii subiective a infracțiunii, este o condiție necesară pentru calificarea corectă a faptei prejudiciabile săvârșite. În hotărârile explicative ale Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale, instanțele judecătorești sunt obligate să analizeze minuțios și să țină cont de toate semnele laturii subiective a infracțiunii. Importanța acestor hotărâri sporește în condițiile în care studiile efectuate constată că peste 30 la sută din sentințele anulate sau modificate, au fost provocate de erorile comise la identificarea semnelor laturii subiective a infracțiunii [11, p.294].

3. După latura subiectivă a infracțiunii, sunt delimitate componentele infracțiunilor asemănătoare după obiect și latura obiectivă. Astfel, după forma vinovăției se deosebește omorul de lipsirea de viață din imprudență; după prezența sau lipsa scopului de a intimida populația ori o parte din ea, de a atrage atenția societății asupra ideilor politice, religioase ori de altă natură ale făptuitorului sau de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică să săvârșescă sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni, actul terorist se deosebește de atentatele asupra persoanei sau asupra patrimoniului; după scop se deosebește distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor de diversiune prin acțiuni îndreptate spre distrugerea și deteriorarea întreprinderilor, clădirilor, căilor și mijloacelor de comunicație, a mijloacelor de telecomunicații ori a altor bunuri de stat sau obștești.

4. Conținutul laturii subiective determină semnificativ gradul de pericol social atât al faptei comise, cât și al subiectului infracțiunii și ca urmare, influențează asupra individualizării pedepsei. De exemplu, pregătirea minuțioasă din timp a infracțiunii, chibzuirea migăloasă a detaliilor comiterii acesteia, de regulă, mărturisesc despre un

grad de pericol social mai sporit al vinovatului comparativ cu persoana, care a săvârșit infracțiunea pe neașteptate, sub influența anumitor emoții sau a unei situații apărute surprinzător. De aceea, Plenul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova în hotărârile “Cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor – art.145-148 CP al Republicii Moldova ” din 24.12.2012, “Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale” din 11.11.2013, “Privind sentința judecătorească” din 19.06.2006, etc. subliniază necesitatea unei examinări minuțioase a conținutului și direcției intenției, motivelor și scopurilor infracțiunii, a delimitării infracțiunilor, săvârșite cu intenție și din imprudență.

Așa dar, determinarea corectă a laturii subiective a infracțiunii are o importanță juridică semnificativă atât pentru calificare, cât și pentru individualizarea pedepsei, fiind, de asemenea, o condiție necesară pentru respectarea principiilor dreptului penal cum sunt principiile legalității, umanismului, democratismului, vinovăției.

În literatura de specialitate, de regulă, vinovăția este definită ca atitudine psihică a persoanei față de fapta infracțională săvârșită și urmările acesteia, exprimată prin intenție sau imprudență. Unii autori completează această definiție, precizând că în atitudinea psihică a făptuitorului se manifestă orientarea antisocială, asocială sau insuficient de pronunțată a acestuia în raport cu valorile sociale principale [1, p.26; 12, p.47; 13, p.183 etc.].

Vinovăția care poate îmbrăca forma intenției sau imprudenței, constituie un semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii, care relevă poziția negativă a persoanei care a săvârșit fapta față de valorile sociale ocrotite de lege, ceea ce face necesară aplicarea unei pedepse penale în vederea corijării sale. Așadar, nu este suficient să se constate săvârșirea unei fapte ce prezintă pericol social, ci pentru ca acea faptă să constituie infracțiune trebuie să se dovedească că făptuitorul a avut reprezentarea acțiunii și urmărilor ei, pre-

cum și o anumită atitudine a voinței față de acestea. În dreptul penal răspunderea penală se întemeiază în egală măsură pe fapta și pe vinovăția făptuitorului. Lipsa unuia din aceste aspecte duce la inexistența infracțiunii și deci a răspunderii penale [14, p.214]. Potrivit alin.(2), art.51 CP al Republicii Moldova răspunderii penale este supusă numai persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzută de legea penală.

Vinovăția persoanei întotdeauna se manifestă prin săvârșirea de anumite acțiuni (inacțiuni) prejudiciabile. Elementele obiective ale infracțiunii constituind o unitate cu elementele subiective ale acesteia. Acesta înseamnă că elementele subiective se manifestă (sunt exteriorizate) prin elementele obiective, iar elementele obiective, la rândul lor, sunt o manifestare a elementelor subiective [15, p.31]. Vinovăția fiind o trăsătură esențială a infracțiunii, un semn indispensabil al componenței infracțiunii, este, prin urmare, o parte componentă necesară a faptului juridic care generează răspunderea penală. Așadar, vinovăția este o condiție necesară a răspunderii penale în cadrul componenței de infracțiune, fiindcă absența acesteia din componența de infracțiune exclude și existența infracțiunii care este singurul temei al răspunderii penale.

În literatura de specialitate vinovăția este analizată sub mai multe aspecte care elucidează anumite părți ale acestui concept: 1) aspectul psihologic cuprinde cercetarea proceselor care obiectiv se desfășoară în psihicul uman; atitudinea psihică reală a persoanei în raport cu realitatea obiectivă. În dezvăluirea esenței vinovăției, juriștii folosesc noțiunile psihologice ale intenției și imprudenței cum sunt elementele intelectual și volitiv, conștiința, prevederea urmărilor, etc.; 2) aspectul juridic penal stabilește că noțiunile psihologice ale intenției și imprudenței sunt folosite doar privitor la infracțiuni. Fiind prevăzută de legea penală, vinovăția este un semn al laturii subiective a infracțiunii, obligatoriu pentru orice componență a infracțiunii, exprimată prin intenție și imprudență; 3) aspectul real precizează că vinovăția nu este o

noțiune abstractă, dar există real la săvârșirea unei infracțiuni concrete. Persoana nu este recunoscută vinovată în general, dar este recunoscută vinovată în săvârșirea unei infracțiuni concrete; 4) aspectul social dezvăluie esența socială a vinovăției care constă în atitudinea psihică negativă sau sfidătoare sau insuficient de atentă față de valorile sociale principale ocrotite de legea penală, exprimată în fapta infracțională concretă.

Prin urmare, vinovăția există obiectiv și urmează a fi determinată de instanța de judecată. Vinovăția este concretă și există doar în raport cu o faptă prejudiciabilă concretă. Vinovăția denotă prezența orientărilor sociale negative sau insuficient de pronunțate ale subiectului infracțiunii față de valorile sociale principale protejate de legea penală.

Înainte de a proceda la stabilirea vinovăției și a formei sub care se manifestă, trebuie să se constate că făptuitorul a acționat liber și în cunoștință de cauză, că a fost responsabil și a avut libertatea de hotărâre și acțiune, ca premise a vinovăției, în lipsa cărora vinovăția nefiind posibilă. Astfel, răspunderea persoanei pentru comportamentul său nu este determinată doar de prejudicierea sau punerea în pericol prin această acțiune (inacțiune) a intereselor sociale ocrotite de lege, dar și de faptul că această acțiune (inacțiune) a trecut mai întâi prin conștiința și voința făptuitorului, a fost raportată de către acesta la deferitele aspecte ale realității obiective și reprezintă o manifestare a intențiilor subiective, a dorinței și intereselor acestuia.

Fapta infracțională săvârșită de făptuitor este o manifestare de conștiință și voință a acestuia. De aceea, în conținutul vinovăției se constată deci, existența a doi factori psihici, care rezultă explicit sau implicit din definițiile cuprinse în art.17-18 CP al Republicii Moldova. Aceștia sunt: factorul intelectual sau actul de conștiință și factorul volitiv sau actul de voință.

Conștiința și gândirea constituie elementul intelectual al atitudinii psihice a persoanei față de faptă și urmările acesteia. Elementul intelectual constă în conștientizarea caracterului prejudiciabil al faptei și

prevederea urmărilor prejudiciabile (pentru componentele materiale); în conștientizarea caracterului prejudiciabil al faptei (pentru componentele formale). În această ordine de idei, profesorul universitar român Costică Bulai menționează că factorul intelectual (conștiința) presupune reprezentarea deplină a conținutului, sensului și consecințelor urmărite sau acceptate prin săvârșirea faptei penale, precum și prevederea întregii desfășurări cauzale a acesteia [16, p.157].

Elementul volitiv este partea pragmatică a conștiinței, dirijează comportamentul uman. Voința este mobilizarea posibilităților fizice și psihice ale persoanei în luarea deciziei și executarea acesteia. Elementul volitiv este atitudinea subiectului față de fapta prejudiciabilă și urmările acesteia exprimate prin dorință, admitere în mod conștient, ușurință, nepăsare, neglijență față de urmări.

Elementul intelectual determină conținutul intenției, iar elementul volitiv – direcția acesteia. Conștiința și voința ca componente ale psihicului uman, interacționează între ele, iar raportul acestora variază la săvârșirea unor sau altor infracțiuni.

În funcție de raportul (îmbinările) elementelor intelectual și volitiv la săvârșirea infracțiunilor distingem două forme ale vinovăției: intenția și imprudența. Intenția, la rândul său, are două modalități – intenția directă și intenția indirectă. Imprudența, de asemenea, are două modalități – încrederea exagerată și neglijența.

Legea penală în vigoare prevede definiții mai ample ale intenției și imprudenței, comparativ cu codul penal precedent. Fiecare formă a vinovăției este reglementată în articole aparte: noțiunea intenției este consacrată în articolul 17, iar noțiunea imprudenței – în articolul 18 din Codul penal al Republicii Moldova. Astfel, legislația penală a Republicii Moldova a avansat semnificativ în direcția perfecționării instituției vinovăției și chiar dacă în textul legii nu sunt indicate direct modalitățile intenției și imprudenței, în doctrina dreptului penal constatăm nu doar consolidarea temeinică a denumirilor acestora (intenție directă și indirectă; încre-

dere exagerată și neglijență), dar și cercetarea detaliată a elementelor intelectual și volitiv ale formelor vinovăției. În acest context, unii cercetători autohtoni propun modificarea legii penale în vigoare în vederea reglementării separate a fiecărei modalități a intenției și a imprudenței [17, p.520].

Formele vinovăției sunt indicate expres de către legiuitor în dispozițiile normelor din partea specială a Codului penal sau pot fi deduse în urma analizei conținutului normei penale. Astfel, dacă în norma legală este prevăzut scopul infracțiunii, atunci aceasta poate fi comisă numai cu intenție directă. Un șir de trăsături cuprinse în norma legală cum sunt „cu deosebită cruzime”, „cu bună-știință”, „prin comportare plină de cruzime”, „din interes material”, „ilegalitatea acțiunilor”, etc. mărturisesc despre comiterea infracțiunii cu intenție.

Importanța juridică a formelor vinovăției constă în următoarele: 1) stabilesc gradul prejudiciabil al faptei și asigură delimitarea faptelor infracționale de faptele non-infracționale. De exemplu, latura subiectivă a determinării la sinucidere (art.150 CP) se exprimă în vinovăție sub formă de intenție. Determinarea la sinucidere din imprudență nu atrage răspunderea penală; 2) determină calificarea faptelor infracționale în cazurile, când legiuitorul individualizează răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite după formele vinovăției. Determinând calificarea, forma vinovăției permite, totodată, delimitarea clară a componentelor infracțiunilor asemănătoare după obiect și latura obiectivă; 3) influențează asupra individualizării pedepselor penale; 4) sunt luate în considerație de instanța de judecată la stabilirea tipului de penitenciar în cazul executării pedepsei închisorii. Astfel, persoanele condamnate la închisoare pentru infracțiuni săvârșite din imprudență pot să execute pedeapsa în penitenciar de tip deschis (alin.(2), art.72 CP); 5) servesc drept criteriu, în îmbinare cu caracterul și gradul prejudiciabil al faptei, pentru clasificarea legislativă a infracțiunilor. Potrivit art.16 CP infracțiuni deosebit de grave și excepțional de grave se consideră numai

infracțiunile săvârșite cu intenție; 6) trebuie avute în vedere la recunoașterea recidivei infracționale (art.34 CP); 7) influențează la aplicarea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen (art.91 CP).

În concluzie, instituția vinovăției din Codul penal al Republicii Moldova a fost cuprinsă de modificări importante de ordin calitativ și cantitativ: 1) pentru prima dată în legislația penală națională, vinovăția este definită prin prisma formelor acesteia ca noțiune generală pentru intenție și imprudență; 2) prevederile articolelor 17 și 18 din Codul penal al Republicii Moldova nu doar precizează definițiile intenției și imprudenței, dar și scot în evidență modalitățile acestora (intenția directă și indirectă, încrederea exagerată și neglijența); 3) pentru prima dată în textul legii penale în vigoare sunt reglementate fapta săvârșită fără vinovăție (cazul fortuit) și infracțiunea săvârșită cu două forme de vinovăție (articolele 20 și 19 Cod penal al Republicii Moldova).

Bibliografie

1. Parog A. I. Субъективная сторона и квалификация преступлений. Москва, ООО «Профобразование», 2001, - 134 с.
2. Mircea I., Vinovăția în dreptul penal român, București, Lumina Lex, 1998, - 191 p.
3. Antoniu G., Vinovăția penală. Ed. a II-a, București, Editura Academiei Române, 2002, - 382 p.
4. Borodac A., Bujor V., Brânză S., Carпов T., Florea C., ș. a., Drept penal. Partea generală, Chișinău, Știința, 1994, - 381 p.
5. Păvăleanu V., Drept penal general. Conform noului Cod penal, București, Universul Juridic, 2012, - 503 p.
6. Florea C., Vinovăția și pedeapsa penală, Chișinău, Cartea Moldovenească, 1987, - 67 p.
7. Дагель П. С., Котов Д. П., Субъективная сторона преступления и ее установление. Воронеж, 1974, - 165 с.
8. Ворошилин В. В., Кригер Г.А., Субъективная сторона преступления. Учебное пособие, Москва, Изд-во МГУ, 1987, - 207 с.
9. Gladchi Gh., Greu C., Vinovăția și răspunderea penală. În materialele Conferinței internaționale științifico-practice "Probleme actuale ale legislației naționale în contextual procesului integrat european", Chișinău, Universitatea de Studii Europene din Moldova, 15 decembrie 2007, Chișinău, CEP USM, 2008, p.122-126.
10. Boroi A., Drept penal. Partea generală, București, Editura C.H.Beck, 2006, - 372 p.
11. Курс уголовного права. Общая часть. Том 1. Под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. Москва, ЗЕРЦАЛО, 1999, - 530 с.
12. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Общая часть. Под общей ред. Ю. И. Скуратова, В. М. Лебедева. Москва, Изд. группа ИНФРА.М-НОРМА, 1996, - 806 с.
13. Уголовное право. Общая часть. Отв. ред. И. Я. Козаченко и З. А. Незнамова. Москва, Изд. группа ИНФРА.М-НОРМА, 1998, - 470 с.
14. Zolyneak M., Drept penal. Partea generală, II, Iași, Editura Fundației "Chema-rea", 1993, - 653 p.
15. Gladchi Gh., Principiul vinovăției în dreptul penal. În Analele științifice ale Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Științe socioumanistice. Ed. a IX-a, Chișinău, 2009, p. 29-32.
16. Bulai C., Manual de drept penal. Partea generală, București, Ed. ALL, 1997, - 392 p.
17. Ulianoschi X., Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal, Chișinău, ULIM, 2009, - 553p.